

Duša le Bogá mi prósi
Vročé, neprestáno,
Ko me britka smrt pokósi
To mi bodi dáno;
Pri cerkvi svetega Andreja
Naj truplu zadnja bo odeja
V zamrlih rajnih vrsti —
V domači dragi prsti!

Jos. Volc.

Serafina.

(Povest. — Piše Basnigoj.)

I.

Krasu ste izvestno vže kaj slišali. Pravili so vam v šoli o znamenitih kraških jamah in votlinah, o velikanskih kapnikih, ki so res prava čuda, o rekah, ki tekó pod zemljo, pa se zopet prikazujejo na dan. Tudi izvestno niso molčali o kraški burji, ki je posnela malo ne vso prst, da kaže zemlja gola rebra — sive skale; in med temi skalnimi škrlinami se okrivajo šopki trave, da bi se umaknili sitnemu vetru. Tudi kako gábrije se dobi v mali kotlíni, koder raste veselo in zadovoljno, dokler ne pomoli svojih zvedavih vršičkov iz kotline na — burjo. In takój jih zgrabi ta sovražnica ter vije z mladini vrhovi, da le s težka kljubujejo njenim napadom ter se kesajo, zakaj niso ostali vedno v tihi kotlini.

Takó je na Krasu pod zemljo — tako nad zemljo. In kakeršna je narava, prav taki so tudi ljudje. Jedni so blagih sre, kakor so ljubke cvetice med skalovjem; drugi so pa zopet trdi, kakor ostre skale. Da ne trdim tega po krivici, dokaže naj vam ta-le povest.

Kačiče se imenuje majhna vas ne daleč od Rodika. Prav za vasjó se vije železnica, ki veže Divačo s Puljem. Vasica Kačiče ni, da bi ji mogli kaj posebnega očitati. Hiše so čedne. Vsaka ima pred hišnimi vrati izpeljano trto, ki dela po leti hladno senco, pa tudi kak grozdek se priredi z njo. Za vasjó je prijazen hribec in na njem skromna cerkvica Matere Božje.

Uprav je odzvonil cerkvenik prvo zvonenje mrliču, predno ga dvignejo iz hiše in odnesó na pokopališče. Lahko ga vidimo, kako je prišel pred cerkev in gledal v vas pred Misličevo hišo. Tamkaj je bilo zbranih dokaj ljudij. Vsi so bili praznično oblečeni. Ženske so bile pa pokrite v črne rute. Vsi so gledali pred vrata, kakor da nekaj pričakujejo. Skozi okno se je videl plamen voščene sveče, ki je gorela na mizi poleg razpela. Iz hiše je bilo čuti silno ihtenje in marsikomu izmed čakalcev je tudi priplavala solza v oko, katero je skrivaj obrisal.

Zdajci zadoné žalostno zvonovi s hribca vže drugič. To je bilo znamenje, da je treba dvigniti krsto in iti z njo proti cerkvi. Ali nosila so še vedno stala v veži prazna — brez krste in nosilcev.

Tedaj pa stopi v vežo izmed množice koščen možak, hudega pogleda in vže nekoliko sivih las. Ta je bil menda jedinec, ki je pregledoval poslopje, kjer je ležal mrlič in motril tehtno par dreves, ki so rastle v zavetji ob hiši. Videti je bilo jasno, da možu ne sega nič kaj do srca jok, ki se razlega iz hiše. Njegova glava je snovala vse kaj drugega. Vzdrnilo ga je šele drugo zvonjenje. Videč, da še ni krste na nosilih, šel je v hišo mrmrajoč nejevoljno: „Ne vem, kaj mečkajo, da jih ni iz sobe. Človek bi moral zaradi pogreba te ženske kmalu vse dopoldne izgubiti.“

Vstopi se med vrata, da bi videl, kaj delajo pogrebci. To vam je bil žalosten prizor! Sredi sobe je bila črna krsta še ne pokrita. Pokrov sta držala dva moža. Tretji pa je imel kladivo in žreblje. V krsti je počivala mati vdova, gospodinja Mislička. Roke je imela lepo sklenjene in ovite z molkom. Na obrazu ji je ležal skrivnosten mir, kakor ga uživa le pravična duša. Vender pa je bilo na tem obrazu določno začrtano, da se rajnci ni dobro godilo na svetu. Ob krsti je pa klečalo desetletno dekletce — Misličeva Rozalka. Kako silno je jokala uboga sirota! Roke je iztezala sirota po mami, oklepala se je in plakala, da se je vsem v srce smilila. Ko so uprav drugič zapeli zvonovi, dvignila sta moža pokrov, da bi zabila mater. Sosede so pristopale in prekrizavale pokojnico. Prekrizala je tudi Rozalika mrtvo mater. In takrat so ji vstali vsi spomini z nova, kako je nekdanj njo prekrizovala dobra mati, kako jo uspavala ter ljubila. Bridko ihteč: „Mama, oj moja mama,“ oklenila se je krste, in nihče je ni upal takoj trgati strani. Hoteli so jo pustiti, da se še zadnjikrat razjoka na materinem srei.

Ali takrat pristopi oni sloki možak ter odtrga s silo ubogo dete od matere. Nihče mu ni branil — jasno znamenje, da je v Kačičih njegova beseda dokaj izdala. Le tam pri peči je nejevoljno šepnila siva starka — daljna sorodnica Misličev: „Uh, tale človek nima srca!“ Potem je pa zagnala jok in stisnila k sebi ubogo Rozalko, ki se je kar opotekala po sobi. Ona dva moža sta pa poveznila pokrov na krsto, tretji je nastavljal žrebelj, in votlo so doneli udarci kladiva, katero je gradilo zadnjo hišo dobri Mislički. Ali uboga hčerka! Vsak udarec jo je zbolel, kakor da zabijajo žreblje v njeno nedolžno — pa tako trpeče srce. In izvestno bi bila drage volje nastavila drobno srčice ostremu žreblju, da bi le zopet dobila svojo mamico.

V tem so zabili krsto ter jo dvignili iz sobe na nosila, katera so zadeli štirje možje ter odšli proti hribcu. Prva za krsto je šla siva sorodnica Rozalkina ter vedla ubogo deklico za roko. Za njima so se pa razvrstili v sprevedu pogrebci ter molili rožni venec za pokoj rajnce.

Prišli so pred cerkvico. Zvonovi so obmolknili, duhovnik je blagoslovil krsto in nato so jo spustili v jamo. Vsulo se je nanjo kamenje, in prst je votlo bobnela, ko so jo vsipali z lopatami v grob. Nova muka je bila to za Rozalko. Ali jokala ni več — ker je izjokala vse solze, in nežni glas ji je zastal v grlu. Topo je zrla na pogrebce, ki so hitro zagrebali njen najdražji zaklad. Potem so pa vrgli lopate navskriž čez grob, ljudstvo je pokleknilo in duhovnik je molil za rajno Misličko.

Pogreb je bil dokončan, ljudstvo se je razšlo, le stara sorodnica in Rozalka sta še plakali na grobu in molili dolgo — dolgo.

II.

Oni trdosrčni možak je bil prvi, ki je zapustil pokopališče, ne da bi bil vrgel na grob perišče prsti, ne da bi bil pokropil zadnjikrat svojo sosedo. Hitro je koračil po hribcu nizdoli v vas. Ali ni šel k Babudru — tako se je reklo pri njegovi hiši — marveč je krenil naravnost v Misličevo hišo. Skrbno je pregledaval tamkaj stene, potrkaval na strop, šel nato pod streho in tudi tam preiskal posamične prostore. Zadovljnega obraza se je vračal proti domu.

„Kakor navlaš bode to stanovanje zánj. Kuhinja, tri sobice in še pod streho bi se napravila za silo kaka shramba — hm — mora biti zadovoljen.“

Tako je govoril na pol mrndrajoč ter koračil po dvorišči. Na vežinem pragu ga je čakala gospodinja.

„Kod pa hodiš, da te ni od nikoder? Zidar te vže čaka!“

Mož ni odgovarjal ženi. Stopil je mimo nje v sobo, kjer je sedel za mizo zidar — nekov Lah.

„Dober dan, prijatelj!“ ogovori Babuder zidarja. „Ali si še mnenja, da se priseliš k nam?“

„Jaz sem vže še, če si ti nisi kaj premislil!“

Kakor se vzame. Premislil sem si, pa si tudi nisem. Vidiš, stvar je takale: Hiše ne mislim prodajati. Izvoljen sem namreč za váruha Misličevemu dekletu. Sedaj vidiš, da ne morem hiše gnati takoj na boben. Kaj bi ljudje rekli, ki me vže tako gledajo po strani, ker sem prihranil in prislužil nekaj krajcarjev več, kot oni. Zato bova tako naredila, da prideš s svojo družino k Misliču gostovat. Dekleta vzamem jaz k sebi — za pastirico vže odvrne — in ti bodeš tam sam svoj gospod.“

„Posebno všeč mi ni ta predlug, ugovarja zidar.“ „Taka prilika se ti ne ponudi z lepa da dobiš denar, kakor sedaj. Tistih štiri sto, ki si jih posodil Misliču, ne bodeš drugič skupil za hišo. Koliko te bode stalo popravljanje! Pride burja in ti razdene streho, pa bodo šle obresti in še ne bode dovolj. Porabi torej priliko! Jaz tudi nimam vedno denarja. Saj veš, kako je, če imam nesrečo pri podjetji!“

Takó sta dolgo časa ugovarjala in prigovarjala drug drugemu. Slednjič je vender obveljala Babudrova. Sklenila sta, da lahko pride zidar vže za teden dnij k Misliču gostovat. — Bil je ta Lah zidarski mojster. Družina je stanovala v Trstu, sam je pa hodil po svetu z delavci in podjemal zidanje bolj priprostih stavb. Da bi bolj cenó živela družina, skušal je kupiti kje zunaj mesta hišo. Babuder mu je povedal o Misličevi in zato je prišel, da se pogodi in kupi hišo. Zakaj mislil je Babuder, ko umrje Mislička, bom takój svoj dolg tirjal. Denarja ne bode, hiša bode prodana — z njo vred nekaj malega polja. Ker izvestno ne bode kupca, kupil bodem vse sam prav pod nič, potem pa hišo prodal Lahu, drugo ostane meni. Tako je mislil prvotno. Sedaj si je pa premislil, in njegovo lákomo srce je požeželo še več. Modroval je sam pri sebi, da bo sedaj kot váruh spravljaj najemnino v svoj žep, na račune bode pa pisal, da denar porablja za popravljanje. Ali popravljaj bode vže zidar sam, če bode hotel, da ne bode poleti teklo nanj, in po zimi snežilo v sobi. Rozalka — ta mu je bila deveta briga. Zato si je mel zadovoljno roke, ko je odhajal zidar. — — —

Rozalka se je težko ločila od rojstne hiše. Ali kaj je hotela? Babuder je bil njen váruh, morala ga je slušati. Prinesli so za njo od Misliča materino skrinjo ter jo postavili pod streho v najzadnji kotiček. V tem mračnem prostoru ji je bilo odloženo stanovanje. Trda plevnica dejana na skrinjo ji je bila postelja. Odevala se je z raztrgano plahto. Skozi špranje in razpôke v strehi in steni ji je pošiljalo solnce pičlo luč. Ali kaj, te luči ni uživala tukaj, ker je po dnevi redno pasla. Zato jo je pogledovala toliko bolj milo bleda luna po noči in burja je otožno cvilila preko strehe, kakor bi jokala nad ubogo siroto. Tudi dva pajka, tista velika, ki imata na hrbtu šmárijni križ, prišla sta ji drugovat. Predla sta in prepregala svoje mreže nad Rozalkinim ležiščem, kakor bi šlo za stavo. Rozalka jima ni trgala mrež, marveč je občudovala njiju spretnost, kako sta natezala in privezovala drobne nitke. Njeno rahlo srce je rodilo celó tako misel, da ju je poslal sam Bog na prošnjo pokojne matere. Naročil jima je, naj tketa šotor nad njenim ležiščem. In po noči se ji je sanjalo, da leži pod krasnim belim šotorom, in da je sam Bog oče pohvalil pridni živalici ter jima začrtal z zlato kreda zlata križa na hrbet.

Ko se Rozalka prebudi, zginilo je vse to. Ali pajka je rada imela ter jima nosila vsak dan muh, katerih je obilo lahko nalovila na paši.

Tu se je Rozalki godilo nekoliko bolje. Kar ji doma niso dali trdi ljudje, dala ji je pod milim nebom narava sama. Vsako jutro je gnala svojo čredo po slabem zajutreku na pašo. Za kosilo ji je odrezala nova gospodinja pëto trdega kruha, katerega je zavila Rozalka v rutico in tiho odšla. Oj kako drugače je bilo tedáj, ko ji je rezala pokojna mati kruha! Ni gledala, kako bi zastavila nož, da bi odrezala najtrši, najslabejši kosec; pač pa je skrbela, da je dobila njena ljubljenska najslastnejši grízljaj. In kako milo jo je gledala, kako sladko se ji nasmihala, kadar ji je delila málico! A sedáj — kruhek trd, žena trda — srce kamenito. Rozalko je bolelo — a vedela je, da je materino srce omrznilo in z njim ugasnila vsa ljubezen, kar jo je gorelo na svetu za ubogo siroto. Zato je trpela voljno in zunaj tožila rajni mami in dobremu Bogu svoje trpljenje. In vselej ji je odleglo, da je večkrat pričela veselo prepevati. Drobna tica pastaričica jo je radovedna prišla poslušat in se postavila na skalo, kjer je vila z drobno glavico in migala z repkom, kakor bi se na vso moč čudila nežnemu glasku uboge pastirice. Slišali so jo tudi ljudje, kako prepeva v lozi in majaje z glavami so povpraševali drug drugega, kako da more tako veselo peti, ko je vender največja sirota v vasi. Jedni so trdili, da ne čuti materine izgube in ne pozna svojega uboštva. Tega pa ne bomo verojeli. Pritegnemo raje tistim, ki so pravili, kdor Boga ne zapusti, tega tudi Bog ne pozabi. Če Rozalke ljudje niso tolažili, tolažil jo je Bog in njegova tolažba — verojemite mi — nekaj izda!

Ko je zvečer gonila Rozalka živino s paše, bila je redko kedaj brez cvetic, če jih je le mogla dobiti. Na paši jih je povila v lep šopek ali pa spletla prijazen venec. Domóv prišedši je hitela na hribee k cerkvi in tam položila na materin grob nabrano cvetje. Res ni bilo to cvetje bogsigavedi kako izbrano; skriti bi se moralo pred cvetjem, kakeršnega daje lep vrt, in skromni priprosti venčki bi izgubili vso ceno, če bi jih primerjali z dragocenimi kitami, ki jih polagajo bogatinu na grob. Tako bi sodili na videz. Ali v resnici ni takó. Bogatinom pokladajo na grobe

prepogosto vence mrzla srca, zato ker je taka navada. Ali Rozalkino cvetje je nabirala ljubezen. Vsaka cvetica, rekli bi, odičena je z biserom — kateri je pridrsel siroti po lici. Vsakemu listu je pridejana vroča molitvica, globok vzdihljaj — vse pa družijo rdeča nitka — ljudem nevidna, znana pa vsevednemu Bogu — rdeča nitka ljubezni in hvaležnosti.

(Dalje prihodnjič.)

Moj voz.

3. Omarica.

retjo stvar, katero vozim na svojem vozi, popišem vam danes, povem vam kaj o naši omarici.

Mej dvema oknoma je pri nas domá vzdana v steno lesena omarica. Predeljena je pa takó-le: Spodaj je nekaka miznica, nad njo sta narejena dva predala, katera loči močna deska, prav na vrhu omarice, skoro pod stropom, je prislunjena še polica.

Kaj nè, nič posebnega ni pri tej omarici? Kajpak, sama na sebi tudi mene ni Bog vé kako mikala, pač pa tisto, kar je bilo v nji. Sedaj pa poslušajte, kaj je hranila ta omarica v sebi.

Vže vratica so bila taka, da nisem smel meni nič tebi nič do njih. Na njih notranjo stran je namreč zapisoval oče s kredó razne številke. Kaj so naznanjale tiste številke, tega óna leta jaz še nisem vedel. No, saj je bila to tudi postranska stvar, če je bilo meni jasno ali nè, kaj je s tistimi števkami. Oče mi je strogo prepovedal, da ne smem zbrisati nobene. Tako hudoben in navihan res nisem bil, da bi ne bil slušal očeta, a kaj, ko so se mi številke zdele tako učene. Izprva sem le od daleč in po zraku s kazalcem potezal tiste čudne črte, potem pa vedno bližje in bližje, a nazadnje prav po števkah samih — kapa kosmata! kaj sem mogel, če se je prijelo malo krede mojih prstov. Toda oče je bil vse drugačnega mnenja.

„Kaj sem pa rekel poprej? O ti nepridiprav radovedni, številke mi je izbrisal!“ tako je govoril — pa hudo in resno, raca na vodi! hlačice so se mi jele po malem tresti — ter me tačas tudi vže postavil s klopi na tla. Pozabil sem namreč povedati, da je bila omarica precej visoko v zidu, zato sem vselej zlezel na dolgo klop ob steni, kadar sem šel stikat v omarico. Potem pa je oče ogledoval številke ter se hudoval: „Saj pravim no in pa še rečem, z otroci je res večni križ in križ! Kako bom sedaj vedel, koliko mi je kdo dolžan, ker je vse zamazano?“ A polagoma je vender-le po prejšnjih števkah napisal nove, zakaj nekoliko se je na vraticah še poznalo, kaj je bilo zaznamovano poprej. „Še jedenkrat mi pridi k omarici, pa ti jih bom dal po šestnajst, da boš pomnil,“ zapretil mi je, zaprl omarina vratica ter jel zopet vleči šivanko. Jaz pa sem se tiho zmuzal k peči in od daleč gledal proti omarici. No, pa tudi od tukaj so mi bila vratica všeč, da-si nisem videl v omaro samo. Tudi na zunanji strani so bili namreč s kredó narisani trije križci in tri črke G. M in B. Res da sem bil takrat še majhen in še nisem nikoli videl šole, toda vedel sem pa le, da tiste tri črke pomenjajo svete tri kralje.